

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ

Ретюнських Олена Борисівна

УДК 657.6 : 336.717

**ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ОПЕРАЦІЙ З ІНОЗЕМНОЮ ВАЛЮТОЮ В
БАНКАХ**

Спеціальність 08.06.04 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

ХАРКІВ — 2004

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Донецькому державному університеті економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник

кандидат економічних наук, професор
Сухарева Людмила Олексіївна, Донецький державний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри контролю і аналізу господарської діяльності

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Рудницький Василь Степанович, Львівська комерційна академія Укоопспілки України, завідувач кафедри аудиту

кандидат економічних наук, доцент
Андрєєва Любов Федорівна, Донецький національний університет Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри обліку і аудиту

Провідна установа:

Житомирський державний технологічний університет Міністерства освіти і науки України, кафедра обліку і аудиту, м. Житомир.

Захист відбудеться "14" травня 2004 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.088.02 Харківського державного університету харчування та торгівлі за адресою: 61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333, ауд. 45.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського державного університету харчування та торгівлі за адресою: 61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333.

Автореферат розісланий "14" квітня 2004 р.

В.о. секретаря
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук, доцент

Л.М. Яцун

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Актуальність теми дисертації. Сучасний етап розвитку банківської системи України характеризується процесами її становлення і зміцнення, внаслідок чого відбувається концентрація банківського капіталу, розширення мережі банківських структур, видів фінансових послуг, використовуються нові методи і прийоми банківського менеджменту, посилюється взаємозв'язок і залежність банків один від одного. Разом з тим банки підпадають під більш пильний контроль з боку суспільства як регулятори грошового обігу і центри акумуляції грошових ресурсів і їх перерозподілу. Тому на цей час, з позиції банківського нагляду кожний банк України розглядається як об'єкт контролю, у якому, в свою чергу, повинна бути чітко налагоджена система внутрішнього контролю, що постійно оцінюється відповідно до розроблених внутрішніх і зовнішніх процедур. У цій ситуації неодмінною умовою удосконалення методів управління є повне використання внутрішніх можливостей банківських установ за допомогою створення дійової системи внутрішнього контролю та її постійної оцінки внутрішнім аудитом.

Аналіз стану системи внутрішнього контролю банків України та її основного елементу – внутрішнього аудиту підтверджує основну гіпотезу дисертаційного дослідження, яка полягає у тому, що відсутність принципово нового підходу до організації і методичного забезпечення системи внутрішньобанківського контролю, як однієї з основних управлінських функцій, негативно впливає на загальний рівень управління фінансово-господарською діяльністю кредитної установи і, зокрема, на ефективність управління системними ризиками при здійсненні операцій з іноземною валютою.

Вивчення робіт, що відображають ступінь дослідження внутрішнього аудиту, дозволило автору акцентувати увагу на підходах до формування внутрішнього аудиту і його процедур, які склалися як у російських, так і вітчизняних вчених під впливом науково-практичних розробок фахівців англо-американської школи: Доджа Р., Робертсона Дж., Лоббека Дж., Аренса Э., Адамса Р., Бойтона В., Долана Е. Дж., Б. Джона, Келла В., Коха Т., Коліна С., Рівуара Ж., Терлі С., Ратліффа Р., Волліс В., виданих у 1993-1995 роках. Саме через орієнтованість зарубіжних теоретичних досліджень на розвинутий ринок перед вітчизняними фахівцями постають завдання оцінки доцільності впровадження та визначення ступеня адаптації цих рекомендацій до економіко-правового середовища України. Певний вплив на вчених України має досвід наукових досліджень в області банківського аудиту, викладений в роботах російських колег: Данілевського Ю.А., Бурцева В.В., Закарая Ж.В., Лаврушина О.І., Макальської А.К., Суйца В.П., Терехова А.А., Усоскіна В.М., Щадилової С.Н.. Проблема адаптації міжнародного досвіду до умов економіки перехідного періоду, формування вітчизняної школи внутрішнього аудиту, присвячені роботи Андреевої Л.Ф., Білухи М.Т., Дорош Н.І., Дмитренко І.М., Заруби О.Д., Зубилевич С.Я., Кирєєва О.І., Костирко Л.О., Мороза О.М., Коваль Л.С., Редька А.Ю., Рудницького В.С., Петрик О.А., Сухаревої Л.О.

Опубліковані ними роботи торкаються ключових аспектів економічного контролю, системи внутрішнього контролю, питань аудиту тих чи інших банківських операцій і напрямків діяльності, проблем банківського нагляду, регулювання і зовнішнього аудиту. Проте питання реалізації організаційно-методичного механізму внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою в цих виданнях розкриті недостатньо і потребують подальшого дослідження відповідно до процесу реформування аудиту за національними і міжнародними стандартами, яке відбувається в Україні. Визначення вказаних проблем і практична потреба в їх рішенні зумовили вибір теми дисертації, її актуальність та значимість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до загальної тематики наукових досліджень кафедри контролю і аналізу господарської діяльності Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського і передбачена планом науково-дослідної роботи університету з програми держбюджетної теми Д-99-2 "Проблеми управлінського обліку, контролю й аналізу в міжнародному бізнесі", що виконувалася в 1999-2001 рр. (номер державної реєстрації 0199U001226) - автором систематизовано концептуальні положення щодо обґрунтування внутрішнього аудиту як основного елементу системи внутрішнього контролю; Д-2002-1 "Розробка теоретико-методологічних засад організаційного забезпечення оцінки внутрішнього контролю господарських систем", 2002 – 2004 рр. (номер державної реєстрації 0102U002043) – розроблено та впроваджено підхід щодо оцінки системи внутрішнього контролю господарських систем.

Мета і завдання дослідження. Основна мета дисертаційного дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні необхідності удосконалення підсистеми внутрішнього аудиту в системі внутрішньобанківського контролю і розробці практичних рекомендацій з організації і методики внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою, як одного із стратегічних об'єктів комерційного банку.

Поставлена мета визначає зміст досліджень, що базуються на послідовному рішенні задач теоретичного, методологічного і практичного характеру, до яких належать:

розробка концептуальних основ внутрішнього аудиту в банках відповідно до міжнародних та національних стандартів внутрішнього аудиту;

розробка параметричної моделі операцій з іноземною валютою як предмету внутрішнього аудиту;

визначення підходів до модифікації інформаційного, регламентного і методологічного забезпечення для функціонування внутрішнього аудиту банку;

визначення й реалізація процесу внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою.

Об'єктом дослідження є система внутрішнього контролю вітчизняних банків.

Предметом дослідження є підсистема внутрішнього аудиту операцій кредитування в іноземній валюті корпоративної клієнтури в банках України.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дисертаційного дослідження стали: праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблеми управління

операціями з іноземною валютою в банку; фундаментальні дослідження в області контролю і аудиту; принципи Міжнародних та національних стандартів аудиту взагалі та внутрішнього аудиту зокрема; галузеві інструкції і нормативні документи; облікова та статистична інформації з офіційних джерел Національного банку України.

У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові методи пізнання: логічні (при формуванні концепції внутрішнього аудиту банку, параметрів моделі внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою; систематизації факторів, які впливають на процес внутрішньобанківського аудиту; розробці методик внутрішньобанківського аудиту у формі моделей); індукції і дедукції (при розробці етапів процесу внутрішнього аудиту, побудові моделі комунікаційних зв'язків в процесі внутрішньобанківського аудиту); безпосереднє спостереження і анкетування (при оцінці системи внутрішнього контролю генеральної сукупності банків України); аналіз (при оцінці ризику економічної діяльності міжнародного департаменту банку); синтез (при формуванні внутрішньоаудиторських робочих документів для оцінки діяльності міжнародного департаменту банку, моделюванні методики внутрішньобанківського аудиту операцій кредитування в іноземній валюті). З метою відокремлення елементів організаційного і методичного забезпечення внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою застосовувалися спеціальні методи дослідження - метод моделювання, угруповання і конкретизації; а для оцінки ступеня ризиків операцій банків з іноземною валютою – методи статистичного узагальнення, методи коефіцієнтного і порівняльного аналізу, графічний метод.

Наукова новизна отриманих результатів. В дисертаційній роботі на основі комплексного обстеження системи внутрішнього контролю банку та глибокого аналізу всіх її елементів науково-обґрунтовані рекомендації організаційного, інформаційного і методичного функціонування внутрішньобанківського аудиту, як необхідної умови для зниження ризиків по операціям банку з іноземною валютою.

Автором отримані наступні наукові результати:

вперше систематизовано концептуальні положення щодо обґрунтування внутрішнього аудиту банку як основного елементу системи внутрішньобанківського контролю. При цьому визначено структурні елементи концепції внутрішнього аудиту, встановлено взаємозв'язки і взаємозалежності між аудиторськими процедурами і етапами перевірки, що дало змогу одержати цілісну методику проведення внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою (с.5-10);

удосконалено методичні підходи до формування аудиторської інформації для прийняття ефективних управлінських рішень при управлінні валютним портфелем банку та хеджуванні валютного ризику, яка дає змогу оптимізувати роботу відносно збору інформації необхідної ємкості (с.10-11);

запропоновано концептуальну модель внутрішнього аудиту в умовах комп'ютеризації обліково-контрольного процесу банку за допомогою компіляції АРМ аудитора і АРМ менеджера об'єкта аудитування, яка дозволить обґрунтувати взаємозалежність інформаційних потоків від стану комунікаційних процесів банку (с.11);

запропоновано технологію складання звітності внутрішніх аудиторів, у якій

мають бути резюмовані усі висновки й узагальнено рекомендації і конкретні пропозиції з ліквідації виявлених недоліків і порушень у роботі управління міжнародного департаменту з визначенням відповідальних осіб і терміну їх виправлення (с.13).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх використання дає змогу системно підійти до внутрішнього аудиту в діяльності банківських установ, раціонально організувати внутрішньобанківський аудиторський процес, підвищити ефективність управлінського процесу операцій з іноземною валютою в банку через зважене управління ризиками. До них відносяться: організаційні регламенти, рекомендації щодо формування структури і складу служби внутрішнього аудиту, обґрунтування основних етапів процесу внутрішнього аудиту міжнародного департаменту банку, які можуть впроваджуватись у практику роботи банків відповідно до напрямків концепції внутрішнього аудиту в Україні, модель звітності аудиторів.

Наукові рекомендації та одержані результати, викладені в дисертації, визнано значущими в керівній діяльності АБ "Укргазпромбанк" м. Київ при розробці внутрішніх регламентів й стандартів внутрішнього аудиту, методики внутрішнього аудиту операцій кредитування в іноземній валюті, а також при організації процесу внутрішнього аудиту (довідка про впровадження № 001446 від 17.01.2003 р.).

Розроблені автором рекомендації щодо створення служби внутрішньобанківського аудиту та планування її діяльності апробовано і впроваджено в АБ "Еліта", м. Київ (довідка про впровадження № 2546 від 25.05.2003).

Методичні рекомендації та пропозиції, розроблені автором, використані в навчальному процесі Національного Центру підготовки банківських працівників у рамках програми підготовки внутрішніх аудиторів комерційних банків України (лист НБУ № 43-313/3430-9203 від 22.11.1999 р.) для фахівців служби внутрішнього аудиту наступних банків: АК ПБ "Укрексімбанк", Укрсоцбанк, АППБ "Аваль", КБ "Приватбанк", АКБ "НАДРА", АКБ "Інтеграл", КАБ "Демарк", АКБ "Полікомбанк", АБ "Чернігівбанк", ПУМБ, АБ "Донгорбанк", в містах Києві, Чернігові і Донецьку при проведенні спеціалізованих курсів: "Організація і планування діяльності служби внутрішнього аудиту банку" і "Внутрішній аудит: практичні прийоми і процедури" (довідка про впровадження № 175 від 12.09.2003 р.).

Науково-практичні рекомендації автора щодо удосконалення підходів до побудови внутрішнього аудиту, організації процесу внутрішньобанківського аудиту та його технології операцій з іноземною валютою апробовано і впроваджено в представництво Барентс Груп в Україні (довідка про впровадження № 237 від 31.10.2003 р.).

Основні положення дослідження дисертанта було використано при викладанні дисципліни "Облік та аудит у банках" для студентів спеціальності 7.050.104 "Фінанси" на обліково-фінансовому факультеті Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М.І. Туган-Барановського (довідка від 20.10.2003 р.).

Особистий внесок дисертанта. Наукові положення, розробки та висновки дисертаційної роботи є результатом самостійно проведених досліджень автора з

напряму удосконалення організаційного і методичного забезпечення процесу внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою департаменту міжнародних розрахунків банку.

Апробація результатів дисертації: Результати досліджень оприлюднені на науково-практичних конференціях: Міжнародній науковій конференції "Проблеми і перспективи розвитку економіки України в умовах ринкової трансформації", присвяченої 100-річчю з дня заснування Національної гірничої академії України, (м. Дніпропетровськ, Національна гірнична академія, 21-22 травня 1999 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції "Економіка сталого розвитку: погляд у XXI століття" (м. Донецьк, Донецький державний університет економіки і торгівлі, 1999 р.); окремі положення наукових досліджень, викладені в дисертації, доповідалися і були позитивно оцінені на наукових конференціях професорсько-викладацького складу Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського за результатами науково-дослідної роботи 1995-2004 року.

Публікації. За темою дисертаційного дослідження у провідних наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено ВАК України, опубліковано 9 наукових статей обсягом 2,3 д.а., з них особисто автору належить 2,09 д.а.

Структура і обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 175 сторінок друкованого тексту. Дисертація вміщує 19 таблиць, 24 рисунків, список використаних джерел із 191 найменування на 17 сторінках та 17 додатків на 67 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами наукових досліджень, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У **розділі 1 "Внутрішній аудит у системі управління операціями з іноземною валютою в банках"** науково обґрунтовано напрямки вдосконалення теоретично-концептуальних засад внутрішнього аудиту у діяльності банківських установ. Виконання цього завдання в дисертації базується на застосуванні системного підходу як пріоритетної загальнонаукової методологічної концепції сучасності.

У дисертації досліджено фундаментальні питання теорії внутрішнього аудиту з урахуванням специфіки функціонування об'єкта досліджень, яким є діяльність кредитних установ з операціями в іноземній валюті.

Розкриття історичних аспектів становлення і розвитку внутрішнього аудиту покладено в основу вивчення сутності понять, термінів і явищ, що широко застосовується на заході, з метою їх адаптації до вітчизняної системи управління в банках. Визначено, що внутрішньобанківський аудит є похідним елементом системи внутрішнього контролю кредитної установи. Доведено, що він спрямований на удосконалення місії банку шляхом привнесення систематизованого підходу до оцінки і

підвищення ефективності процесів управління ризиками і системою внутрішнього контролю. Обґрунтовано доцільність і необхідність створення служби внутрішнього аудиту в банках України. Встановлено, що проблема становлення внутрішнього аудиту в банках сформувалася паралельно з вимогами іноземних фінансових установ до кредитно-фінансової системи України.

Вивчення сучасних літературних джерел з обраної теми дослідження дали можливість зробити висновок, що парадигма аудиту, принципи його організації і методика проведення у вітчизняній спеціальній літературі висвітлюються узагальнено стосовно до професії зовнішніх аудиторів. Виявлені за результатами дослідження методичні вади в сучасній літературі актуалізують необхідність наукових і практичних розробок для вирішення суттєвих проблем внутрішньобанківського аудиту і відокремлення найважливіших з них: наукового обґрунтування і параметризації предмету аудиту операцій з іноземною валютою; обґрунтування основних процедур при внутрішньому аудиті операцій з іноземною валютою у банку; розробки методів внутрішньобанківського аудиту; структуризації та систематизації інформаційного і програмного забезпечення внутрішньоаудиторського процесу; визначення рівня професійного ризику під час аудиту; застосування в аудиті економіко-математичних і статистичних методів. Встановлено, що на цей час в Україні існує невідповідність законодавчого регулювання діяльності внутрішнього аудиту (Закон України "Про банки і банківську діяльність", постанова Національного банку України "Про організацію внутрішнього аудиту в банках").

З огляду на це, а також спираючись на системний підхід до аудиту банківської діяльності, розроблено концепцію внутрішньобанківського аудиту, як засобу попередження і мінімізації банківських ризиків і забезпечення його фінансової стабільності (табл. 1). Викладена теоретична концепція внутрішнього аудиту обґрунтовує необхідність дослідження взаємозалежних економічних, організаційних, інформаційних сторін функціонування внутрішнього аудиту в банках, що дозволяє реалізувати системний підхід до рішення завдань практичного внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою. Акцентуючи увагу на структурних елементах концепції внутрішнього аудиту банку, сформовано авторське визначення його дефініції на основі обліку реалізації властивих йому функцій: з одного боку, внутрішньобанківський аудит повинен обслуговувати запити різних користувачів його інформації, а з іншого боку, захищати інтереси тільки власників банку (включаючи й рядових акціонерів).

Викладена теоретична концепція внутрішнього аудиту банку стала основою для подальшого дослідження забезпечення процесу внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою, що дозволило визначити його види - операційний, фінансовий і стратегічний за цільовим призначення робіт з аудиту, а також вдосконалити внутрішньоаудиторську організаційну структуру та її регламентне забезпечення.

Характеристика структурних елементів концепції внутрішнього аудиту банку

Структурні елементи концепції	Внутрішній аудит у системі управління підприємством	Внутрішній аудит у системі управління банком	Характер відмітних рис концепції
Мета	Експертна оцінка обґрунтованості виконання фінансової стратегії, якості економічної інформації, що формується управлінською системою фірми, пов'язаних з попередженням кризових ситуацій.	Незалежна оцінка і вдосконалення системи внутрішнього контролю банку.	Показує особливості управління підприємствами і банками з урахуванням ролі і місця функції внутрішнього аудиту.
Основні задачі	Оцінка якості управлінської діяльності фірми. Контроль фінансово-господарської діяльності і роботи персоналу, відповідно до встановлених норм. Внутрішній стратегічний контроль. Накопичення інформації про відхилення у процесі внутрішнього аудиту. Надання інформації користувачу.	Оцінка адекватності і ефективності систем внутрішнього контролю. Проведення ідентифікації і ефективності процедур управління ризиками і методик оцінки ризиків. Оцінка і контроль правильності і законності відображення в обліку і звітності банківських операцій. Перевірка виконання встановлених стандартів. Проведення спеціальних розслідувань. Надання звітів Правлінню банку, Аудиторському комітету, Спостережній Раді, НБУ.	Перелік задач внутрішнього аудиту залежить від складності процесу розробки стратегії розвитку.
Організаційні рівні	Функціональний підрозділ організації.	Постійна служба внутрішнього аудиту зі штатним персоналом.	Об'єктивність результатів аудиту залежить від його статусу і підпорядкованості його персоналу.
Об'єкти	Організаційно-технологічні, фінансово-економічні процеси і їх складові, стан і використання всіх видів ресурсів, ефективність використання капіталу.	Процеси, що підривають капітал банку і його ліквідність та погіршують фінансовий стан і здатність відповідати за своїми зобов'язаннями.	Поряд з традиційними об'єктами формується велика частина об'єктів стратегічного значення для банку.
Поняття і місце аудиторських дій	Аудиторські дії як невід'ємна частина системи внутрішнього контролю підприємства, у якій вони ініціюються і виконуються.	Дії внутрішніх аудиторів банку передбачають перевірку і оцінку всіх видів діяльності банку в усіх його підрозділах.	Аудиторські дії залежать від методичної оцінки ризику контролю.

Дослідження генезису операцій з іноземною валютою в банку як предмету аудиту дозволило зробити висновок, що система внутрішнього контролю пов'язана з ризиком. Вона відображає ставлення менеджменту до ризику. Таким чином, стійка система внутрішнього контролю необхідна для ефективного управління ризиком. Ці дві компоненти тісно пов'язані між собою й ігнорування однієї з них відразу ж негативно вплине на діяльність банку. На цій підставі були визначені класифікаційні ознаки валютного ринку і, як елементів його функціонування, операції з іноземною валютою міжнародного департаменту. Це дозволило розробити параметричну модель внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою, а також визначити підходи до класифікації об'єктів аудитування. Доведено, що з позиції управління банківським валютним портфелем діяльність міжнародного департаменту конкретизується фінансовими операціями, спрямованими на одержання прибутку і здатність підтримувати ліквідність. При цьому операційний внутрішній аудит управління міжнародних розрахунків повинен бути зорієнтований не стільки на результати діяльності, скільки на застереження від ризикових (кризових) ситуацій і розробку рекомендацій щодо ефективного управління валютними ризиками і правильного хеджування операцій з іноземною валютою.

Сукупність об'єктів внутрішнього аудиту, обґрунтування їх вибору і сталість реалізації оцінюються при управлінні валютними коштами загалом, утворюють теоретичні підвалини для розробки інструментарію аудиторських досліджень у банківській сфері, і, по суті, визначають логіку і структуру дисертаційного дослідження. На цій підставі розроблено параметричну модель аудиту операцій з іноземною валютою, що на практиці зменшує час перевірки і витрати на внутрішньобанківський аудит з одночасним збереженням дотримання відповідних вимог та якості отриманих доказів. Це дало змогу обґрунтувати систему етапів процесу аудиту.

На підставі проведеного дослідження аудиторських процедур було визначено три основні етапи процесу внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою: організація аудиту, виконання аудиту, узагальнення і реалізація результатів аудиту (рис. 1). Встановлена залежність використання аудиторських процедур від етапів аудиту. Стрижнева особливість структури внутрішньоаудиторського процесу — логічний взаємозв'язок етапів, поступовий рух від простого до складного. Визначено, що прийоми аудиту можуть одночасно поєднуватися в окремі аудиторські процедури і зміст аудиторської процедури буде залежати від їх комбінації, що у свою чергу впливає на методику аудиторської перевірки.

Дослідження стану внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою в банках свідчить численні недоліки в організації інформаційного та методичного забезпечення цього важливого засобу управління. Особливо це стосується таких процедур як: планування аудиту на рік, тестування системи внутрішнього контролю міжнародного департаменту банку, отримання аудиторських свідочств, групування і систематизації виявлених відхилень, формування аудиторського висновку.

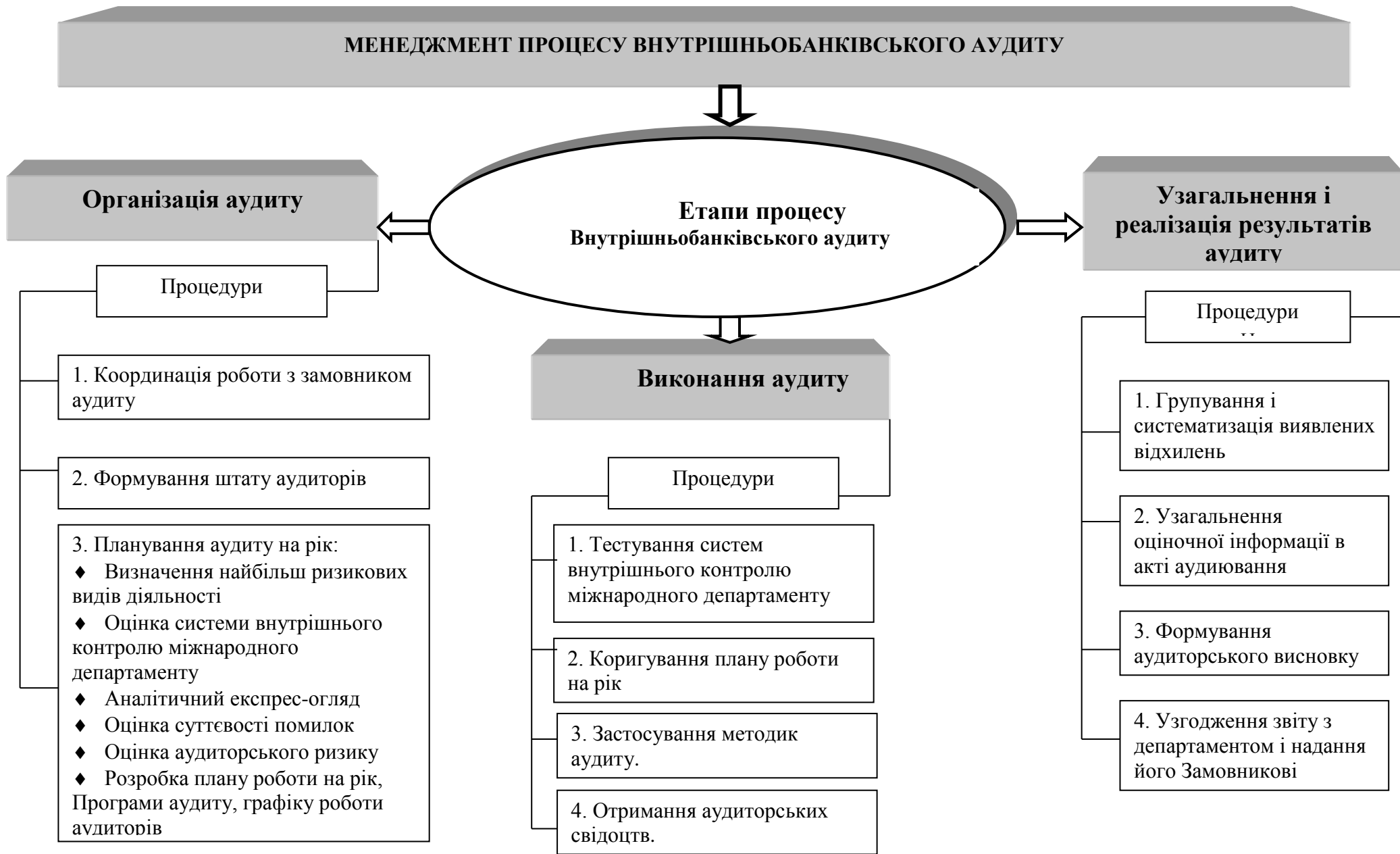

Рис. 1. Етапи процесу внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою

Логічним продовженням дослідження у даному напрямку є формалізація чинників, що визначають проблеми і передумови організації процесу внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою.

Сукупність зазначених чинників поділяється на:

організаційні, пов'язані з необхідністю формування організаційної структури служби внутрішнього аудиту і органічному її включенні в організаційну структуру управління банком;

інформаційні, пов'язані з необхідністю вивчення руху інформаційних потоків між підрозділами банку і від кожного з них до відповідних менеджерів з метою отримання необхідної внутрішньоаудиторської інформації;

методичні, пов'язані з розробкою основного інструментарію реалізації внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою в банку.

Реалізація цих передумов дозволить вдосконалити нормативну і методологічну основу, що забезпечує економічну свободу в діяльності банку на підставі ефективності управління ризиками з операціями в іноземній валюті.

У розділі 2 "Організаційне і методичне забезпечення внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою в банках України" досліджено генезис існуючих методологічних основ організації внутрішнього аудиту в системі внутрішньобанківського контролю.

У роботі наголошується на необхідність реалізації комплексного підходу до організації внутрішньоаудиторського процесу операцій з іноземною валютою для досягнення стабільного розвитку банку, а це означає, що проблема ефективності управлінських рішень фактично трансформується в питання якості роботи аудиторської служби кредитної установи. Конструктивний підхід у вирішенні організаційних питань було реалізовано за допомогою з'ясування місця і ролі внутрішньобанківського аудиту в загальній системі внутрішнього контролю банку. Було доведено, що організаційно-аудиторські функції в банку реалізує служба внутрішнього аудиту, завдання якої полягає у створенні адекватних потребам управління інформаційних потоків, котрі формують інформаційно-аудиторський простір банку. У дисертації обґрунтовано раціональні організаційні форми взаємодії внутрішньоаудиторської служби з правлінням банку, ревізійною комісією, структурними підрозділами банку. Викладено загальний підхід до правового регулювання та регламентного забезпечення процесу внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою.

Уточнення складу виконавців служби внутрішнього аудиту та вимог до обсягу управлінської інформації, що формується ними, дозволило автору обґрунтувати рекомендації з вдосконалення, доповнення й адаптації регламентного забезпечення функціонування з урахуванням вимог міжнародних стандартів внутрішнього аудиту, а також запропонувати варіант найважливіших регламентів: Положення про службу внутрішнього аудиту банку, Посадову інструкцію начальника відділу внутрішнього аудиту банку, Посадову інструкцію аудитора служби внутрішнього аудиту.

Проведені дослідження дозволили визначити, що розвиток інформаційних

банківських систем з орієнтацією на споживача сприяв створенню АРМ менеджера, але не створенню АРМ внутрішнього аудиту. На цій підставі розроблена модель автоматизованої системи обробки аудиторської інформації і своєчасності її передачі по каналу АРМ менеджера до управлінської ланки банку.

На підставі розробленої методики інформаційного накопичення й обробки інформації було визначено необхідність надання методик внутрішнього аудиту у формі моделей, що дозволять сконцентрувати увагу на основних елементах і одержати керівництво до дії. Виконання цього завдання в дисертації базується на застосуванні формальної логіки до визначення моделі. Засобом реалізації моделей методик внутрішнього аудиту банку є схеми послідовності і порядку здійснення аудиторських процедур, на основі яких можливо розробляти детальні інструктивні вказівки щодо застосування способів і прийомів аудиту, які дозволять уникати довільних тлумачень різних положень.

На основі проведених досліджень було запропоновано модель процесу операційного внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою, основними складовими якої є цикли визначення: видів порушень, відхилень, недоліків; можливого збитку від порушення; суттєвості помилки; "зон ризику"; ключових способів і прийомів аудитування та обґрунтування класифікації порушень, які допускаються банками при здійсненні операцій в іноземній валюті.

У розділі 3 "Процес внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою в банках" сформовано методичні засади та розроблено інструментарій внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою в банку на кожному із етапів з огляду на пріоритетність концепції портфельного управління.

Обґрунтування структури процесу аудиту в єдності його етапів дозволило розробити систему показників аналітичного огляду фінансово-господарської діяльності міжнародного департаменту, порядок оцінки суттєвості помилок і аудиторського ризику, ризику операцій з іноземною валютою, річний план роботи служби внутрішнього аудиту банку, програму аудиту операцій кредитування в іноземній валюті, анкету тестування систем обліку і внутрішнього контролю, щодо стандартизації поточної і контрольної інформації, а також розробити технологію використання аналітичних процедур при попередньому вивченні стану діяльності міжнародного департаменту і при формулюванні аудиторського висновку.

Для вирішення завдання по розробці моделі методик процесу аудитування об'єктів, що справляють ризиковий вплив на валютний портфель банку, було обстежено сукупність 28 банків серед 149, які мали ліцензії на здійснення операцій з іноземною валютою на території України станом на 1 січня 2002 року. Було доведено, що критеріями оцінки рівня потенційного ризику внутрішнім аудитом є ділова орієнтація банку і масштаби його діяльності.

Науково-обґрунтована технологія планування внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою банку дає чітке уявлення про основні процедури, що дозволяє внутрішнім аудиторам розробляти плани, відповідно до яких будуть послідовно здійснюватися аудиторські перевірки. Основою запропонованої технології є

обґрунтування внутрішніх чинників ризику, властивого операційній діяльності банку, завдяки чому стає можливим розподіл пріоритетності у плані аудиторської перевірки та формування системи критеріїв оцінки в кожному напрямку внутрішньоаудиторських робіт, незалежно від об'єкта аудиту. Це дає можливість визначити оптимальний аудиторський ризик, затвердити програми робіт служби внутрішнього аудиту банку і графіків їх здійснення, мінімізувати витрати, пов'язані з аудитом.

Методика оцінки ризиків, пов'язаних з усіма потенційно можливими аудиторськими перевітками міжнародного департаменту банку, ґрунтується на застосуванні кількісного і якісного аналізу ефективності використання наявних ресурсів.

У зв'язку з цим у роботі запропоновано методику якісного аналізу системи внутрішнього контролю міжнародного департаменту банку, яка базується на шести чинниках: результати попередньої аудиторської перевірки; чутливість до ризиків; стан менеджменту; ступінь впевненості в ефективності менеджменту департаменту; зміни у штатному розкладі і внутрішній структурі департаменту; конфігурація комп'ютерних систем; складність аудиторської перевірки.

За результатами запропонованого якісного і кількісного коефіцієнтного аналізу діяльності міжнародного департаменту банку було доведено, що з усього різноманіття операцій з іноземною валютою операції по кредитуванню корпоративної клієнтури та міжбанківські кредити мають найбільш питому вагу і приносять значну частину доходів. За результатом аналізу діяльності банків на валютному ринку було доведено, що питома вага довгострокових кредитів протягом останніх п'яти років в країні близько 50%, що у свою чергу чинить ризиковий вплив на валютний портфель банків країни.

Для реалізації системного підходу та формалізованого опису не лише стану системи (статичний фінансовий аудит), а й руху системного об'єкта в часі (операційний аудит) в дисертації запропоновано використати методику побудови організаційної моделі внутрішнього аудиту, яка є одним з прийомів формалізації його процесу в управлінні фінансово-господарською діяльністю банку і передбачає визначення окремих елементів процесу дослідження показників. Сутність прийому полягає у визначенні взаємозв'язків між етапами виконання відповідних аудиторських процедур і розробці логічно обґрунтованих алгоритмів аудиту об'єктів, на основі яких узагальнюються і оцінюються результати діяльності та приймаються управлінські рішення щодо подальшого розвитку міжнародного департаменту банку. На основі цього методичного підходу в дисертації розроблено організаційну модель внутрішньобанківського аудиту операцій кредитування в іноземній валюті. Побудова моделі розпочинається з формування системи аналітичних показників оцінки якості кредитного портфелю. Оскільки вибір таких показників — процедура складна і неоднозначна, а єдиних критеріїв не існує, то в дисертації визначено, що після їх застосування аудитор констатує чи погіршився стан кредитного портфелю і що було зроблено для виходу з негативної ситуації, що склалася в кредитній діяльності. За

результатами теоретичного аналізу в роботі встановлено, що відхилення від установлених норм доцільно визначати найбільш відомим способом: очікуваний збиток (нарахування резерву на виданий кредит); ретроспективний підхід (заснований на проектуванні у майбутнє подій, що відбувалися в минулому. Цей підхід ефективний тільки у відношенні до вже відомих практиці порушень, зловживань); формалізований підхід (дозволяє прогнозувати збиток за допомогою розрахунку, виходячи зі ставки кредитування і зміни валютного курсу).

Автором виокремлено сутність виявлених відхилень як головний чинник, що впливає на вибір методів дослідження об'єкту перевірки і аудиторський висновок.

Запропонована дисертантом структура аудиторського звіту дозволить внутрішнім аудиторам банку розкрити всю інформацію про аудиторську перевірку: фактичний стан справ на об'єкті (які порушення виявлено під час перевірки; критерії оцінки об'єкта), законність результатів перевірки, стандарти оцінки, методика аудиторської перевірки; обґрунтування причин такого стану об'єкту; рекомендації щодо виходу із ситуації.

У дисертації умотивовані широкі можливості та переваги методики побудови організаційної моделі внутрішнього аудиту операцій кредитування в іноземній валюті, яка може бути застосована для аудиту банківської діяльності на різних рівнях ієрархії: банківської системи загалом; окремих груп банків; банківської установи; структурних підрозділів банку. Крім того, алгоритм побудови моделі методики внутрішнього аудиту дає змогу використовувати основні засоби і прийоми аудиту, зокрема: оцінка, аналіз, порівняння, моделювання, діагностика, підтвердження, бухгалтерська експертиза, узагальнення результатів для наочної інтерпретації отриманих результатів, розширюючи спектр внутрішньоаудиторських досліджень діяльності банку.

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційного дослідження є науково-обґрунтовані методичні рекомендації щодо удосконалення внутрішнього аудиту банку в системі внутрішньобанківського контролю, спрямовані на підвищення ефективності аудиту і зниження аудиторського ризику. Проведене дослідження теоретичних та практичних аспектів актуальних проблем внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою дозволило сформулювати наступні висновки та надати конкретні пропозиції щодо їх практичного вирішення:

1. В умовах нестабільності міжнародних та національних фінансових ринків значення внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою суттєво зростає і він перетворюється на одну з найважливіших складових системи управління кредитної установи. Розробка концепції внутрішнього аудиту в системі внутрішньобанківського контролю, як засобу попередження і мінімізації банківських ризиків операцій з іноземною валютою, є необхідною умовою підвищення ефективності діяльності кредитних установ, піднесення рівня

виконання своїх функцій банківською системою в цілому, зростання довіри до банків з боку суспільства.

2. Визначено, що внутрішній аудит банку - це незалежна об'єктивна діяльність у вигляді перевірок і управлінського консультування, спрямована на підвищення і удосконалення місії банку, шляхом привнесення систематизованого підходу до оцінки і поліпшення ефективності процесів управління ризиками та системою внутрішнього контролю.

3. Залежно від призначення перевірок автором рекомендовано класифікувати внутрішньобанківський аудит на три види: операційний, фінансовий і стратегічний. Відносно першого виду запропоновано реалізувати аудиторські процедури в напрямку оцінки системи внутрішньобанківського контролю і тестування його ефективності відповідно до вимог правління банку, Ради акціонерів банку і НБУ. Це дозволяє виявити можливість підвищення вже досягнутого рівня продуктивності й ефективності в тій чи іншій сфері банківської діяльності. Стосовно другого виду запропоновано реалізувати аудиторські процедури в напрямку правильності і законності відображення в обліку і звітності господарських операцій. Таким чином, зроблено висновок про те, що внутрішньобанківський фінансовий аудит виступає як підтверджуючий і застосовує його прийоми та способи. За третім видом запропонована оцінка діяльності банку з позиції досягнення стратегічних цілей.

4. Необхідність застосування процесу внутрішньобанківського аудиту при оцінці ризику системи внутрішнього контролю міжнародного департаменту банку дозволило обґрунтувати розробку організаційного і методичного забезпечення, відсутність якого є головним чинником, який заважає підвищенню якості аудиту. Автором сформульовано сучасні вимоги до процесу внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою. Серед цих вимог ключовими є такі, як:

- підтвердження правильності визнання та достовірності оцінки елементів управлінської та фінансової звітності по операціям з іноземною валютою;
- визначення ступеню впливу операцій на валютний портфель банку;
- підтвердження дотримання принципу незалежності в діяльності внутрішньобанківських аудиторів.

Це дало змогу обґрунтувати предмет внутрішнього аудиту і розробити параметричну модель внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою, що на практиці зменшує час перевірки та витрати на внутрішньобанківський аудит з одночасним збереженням відповідних вимог до якості отриманих доказів.

5. З метою оптимізації процесу внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою банку визначено три основні етапи: організація аудиту, виконання робіт з аудиту, узагальнення і реалізація його результатів. Встановлена залежність використання аудиторських процедур від змістовної характеристики робіт на кожному з етапів. Це дало змогу сформулювати та запропонувати методику аудиту операцій кредитування в іноземній валюті корпоративної клієнтури банку.

6. З метою детального дослідження процесу внутрішнього аудиту банку

розмежоване його правове регулювання на зовнішні й внутрішні регламенти. Це дало змогу сформулювати та запропонувати стандартизацію системи внутрішнього контролю, логічно створеної, та направленої на реалізацію основних цілей місії банку. Автором розроблено для використання в банках наступні типові регламенти, а саме: Типова структура положення про службу внутрішнього аудиту банку, Типова структура посадової інструкції співробітника служби внутрішнього аудиту банку, що побудовані з урахуванням вимог уніфікованої системи організаційно-розпорядницької документації системи внутрішнього контролю банку.

7. В роботі обґрунтована необхідність застосування автоматизованої системи обробки аудиторської інформації і запропоновано алгоритм її передачі по каналу АРМ менеджера до управлінської ланки банку.

8. У ході дослідження теоретично обґрунтовано класифікаційні ознаки валютного ринку і, як елементів його функціонування, операції з іноземною валютою міжнародного департаменту. Визначено, що з позиції управління банківським валютним портфелем діяльність міжнародного департаменту конкретизується фінансовими операціями, спрямованими на одержання прибутку і здатність підтримувати ліквідність. При цьому операційний внутрішній аудит зорієнтований не тільки на результати діяльності, а, перш за все, на застереження від ризикових (кризових) ситуацій і розробку рекомендацій щодо ефективного управління валютними ризиками.

9. В межах процесу внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою автором запропоновано: система показників аналітичного огляду фінансово-господарської діяльності міжнародного департаменту банку; порядок оцінки суттєвості помилок і аудиторського ризику, ризику операцій з іноземною валютою; річний план роботи служби внутрішнього аудиту; програма аудиту операцій кредитування в іноземній валюті; анкета тестування систем обліку і внутрішнього контролю щодо стандартизації поточної і контрольної інформації. Це дало змогу розробити технологію використання аналітичних процедур при попередньому вивченні стану діяльності міжнародного департаменту і при формулюванні аудиторського висновку.

10. Проведення експериментальних досліджень безпосередньо в банках України дозволило зробити висновок, що реалізація розроблених у дисертації рекомендацій дає можливість підвищити ефективність внутрішнього аудиту в системі внутрішньобанківського контролю операцій з іноземною валютою міжнародного департаменту банку і сприяти підвищенню його якості.

Викладені вище результати дослідження дозволяють певним чином доповнити теоретичні засади внутрішнього аудиту взагалі. Їх застосування у внутрішньоаудиторській практиці забезпечить єдність та типізацію методичних засад перевірки, що у свою чергу підвищить якість внутрішньобанківського аудиту.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у провідних фахових виданнях:

1. Сухарева Л., Ретюнских Е. Внутренний аудит банка: значимость формирования нового знания о его концептуальных основах. // Бухгалтерский учет и аудит. – 2003. - № 9 – с. 60-64. Особистий внесок здобувача складає 0.16 др. арк. – систематизовано концептуальні положення щодо обґрунтування внутрішнього аудиту банку як основного елемента системи внутрішньобанківського контролю.
2. Сухарева Л.О., Ретюнських О.Б. Внутрішній аудит в банках: тлумачення і визначення дефініцій. // Наукові праці Кіровоградського державного технічного університету. Економічні науки. Частина 1. – вип.4. – Кіровоград: КДТУ, 2003. – с. 34-37. Особистий внесок здобувача складає 0.1 др. арк. – обґрунтовано правомірність дефініції внутрішньобанківського аудиту в Україні.
3. Ретюнських О.Б. Теоретико-методологічні основи планування внутрішнього аудиту комерційного банку. // Торгівля і ринок України. Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі і громадського харчування. / Голов. ред. О.О. Шубін. - Донецьк: ДонДУЕТ, 2003. – Випуск 15, т. III. - с.206-213.
4. Ретюнських О.Б. Комунікаційні процеси внутрішньобанківського аудиту в умовах трансформації грошово-кредитної системи в Україні. // Торгівля і ринок України. Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі і громадського харчування. Випуск 9. Том 1.- Донецьк: ДонДУЕТ, 1999. - с.210-215.
5. Ретюнських О.Б. Проблеми становлення ф'ючерсного валютного ринку України. // Торгівля і ринок України. Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі і громадського харчування. – Донецьк: ТОВ "КІПІС", 1998. – с. 335-338.
6. Ретюнських О.Б. Управління валютними ризиками. // Торгівля і ринок України. Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі і громадського харчування.- Донецьк: ТОВ "Лебідь", 1998. – с. 192-193.
7. Ретюнских Е.Б. Организационные аспекты создания службы внутрибанковского аудита в Украине. // Проблеми та перспективи розвитку економіки України в умовах ринкової трансформації: ЗБ.: Економічний вісник національної гірничої академії України, т.3. – Дніпропетровськ: РИК НГА України, 1999. – с. 198-202.
8. Ретюнських О.Б. Проблеми аудиту і аналізу партнерських відносин комерційних банків і підприємств. // Торгівля і ринок України. Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі і громадського харчування. – Донецьк: МП "Віта", 1995. – с. 102-103.
9. Ретюнських О.Б. Валютні взаємовідносини між банками і їх клієнтами по операціях купівлі-продажу валюти. // Торгівля і ринок України. Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі і громадського харчування. – Донецьк: МП "Віта", 1996. - с. 131-133.

АНОТАЦІЯ

Ретюнських О.Б. Внутрішній аудит операцій з іноземною валютою в банках. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – Харківський державний університет харчування та торгівлі, Харків, 2004.

Дисертацію присвячено вдосконаленню теоретично-концептуальних засад організації та методики внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою в банках як основного елемента системи внутрішньобанківського контролю.

Обґрунтовано концепцію внутрішнього аудиту банку, на основі якої розроблено методичні підходи до визначення об'єктів внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою і рекомендована їх диференціація на підставі інтегрованого підходу до управління активами і пасивами в іноземній валюті (управління валютним портфелем). Визначено основні принципи внутрішнього аудиту банку, його завдання, регламентне і правове забезпечення, виявлено основні комунікації діяльності служби внутрішнього аудиту, порядок і форма узагальнення результатів. Надано методику внутрішнього аудиту операцій кредитування корпоративної клієнтури в іноземній валюті. Розроблено концептуальну модель автоматизованої системи внутрішнього аудиту на основі сучасних інформаційних технологій. Основні результати дослідження рекомендовано до застосування в банках України.

Ключові слова: концепція, внутрішній аудит, банк, організація внутрішнього аудиту, методика, процес, процедури, операції з іноземною валютою в банку, операції кредитування.

АННОТАЦИЯ

Ретюнских Е.Б. Внутренний аудит операций с иностранной валютой в банках. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.04 – бухгалтерский учет, анализ и аудит. – Харьковский государственный университет питания и торговли, Харьков, 2004.

Диссертация посвящена актуальным проблемам организационно-методологических и прикладных проблем внутреннего аудита операций с иностранной валютой в банках как основного элемента системы внутрибанковского контроля.

На основе реализации системного подхода к внутреннему аудиту банковской деятельности обоснована его концепция, в соответствии с которой разработаны методические подходы к определению объектов внутреннего аудита операций с иностранной валютой и рекомендована их дифференциация в соответствии с интегрированным подходом к управлению активами и пассивами в иностранной валюте (управление валютным портфелем). Раскрыта сущность и сформулировано

авторское определение категории "внутренний аудит операций с иностранной валютой". Это позволило разработать параметрическую модель внутреннего аудита операций с иностранной валютой в банке, а также определить подходы к классификации предмета аудирования.

Обоснованная концепция внутреннего аудита банка позволила выработать подход к решению вопросов его организации и методологии, акцентируя внимание на его особенностях как подсистемы внутреннего контроля. Установлены взаимосвязи и взаимозависимости между аудиторскими процедурами и этапами проверки, что позволило разработать целостную методику осуществления внутреннего аудита операций кредитования в иностранной валюте.

Рекомендовано классифицировать внутрибанковский аудит в зависимости от назначения проверок на три вида: операционный, финансовый и стратегический, что дает возможность повысить уровень менеджмента и эффективности деятельности службы внутреннего аудита в системе внутреннего контроля банка.

Автором впервые предложен новый комплексный подход к организации и осуществлению процесса внутрибанковского аудита операций с иностранной валютой, включающий систему формирования основополагающего инструментария его реализации с подразделением на технологию получения управленческой информации и, контрольно-аудиторские процедуры, ориентированные на признание приоритетных рисков групп операций в иностранной валюте в деятельности международного департамента банка

Фундаментальными элементами предложенного процесса внутреннего аудита в единстве его этапов являются: система показателей аналитического осмотра финансово-хозяйственной деятельности управления международных расчетов; порядок оценки существенности ошибок и аудиторского риска; порядок оценки риска системы внутреннего контроля международного департамента банка; годовой план работы Службы внутреннего аудита банка; программа аудита операций кредитования в иностранной валюте; анкета тестирования систем учета и внутреннего контроля относительно стандартизации текущей и контрольной информации. Разработана возможность использования аналитических процедур при предыдущем изучении состояния деятельности международного департамента и при формулировке аудиторского заключения. Это позволило смоделировать механизм отчетности внутренних аудиторов в едином информационном поле банка.

К преимуществам представленного подхода относятся: системность, динамизм, целевой характер, комплексность, возможность реализации внутреннего аудита на всех уровнях иерархии — банковской системы в целом, группы банков, определенного банка, структурных подразделений банка.

В диссертационном исследовании в полной мере воплотились идеи научной школы кафедры контроля и анализа хозяйственной деятельности Донецкого государственного университета экономики и торговли им. М. Туган-Барановского под руководством профессора Сухаревой Л.А.

Ключевые слова: концепция, внутренний аудит, банк, организация внутреннего аудита, методика, процесс, процедуры, операции с иностранной валюте в банке, операции кредитования.

ANNOTATION

Retyunskykh O.B. Internal audit of foreign currency transactions in banks. - Manuscript.

The dissertation for scientific a degree of Candidate of Economic Sciences by Specialty 08.06.04 -Accounting, Analysis and Audit. – Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Kharkiv, 2004.

The dissertation is devoted to actual problems of organizational-methodological and applied problems of internal audit as a basic element of system of the intrabank control.

The following points of improving of the internal audit of foreign currency transactions in banks are proposed: the concept of internal audit in bank industry is scientific substantiation of; parametric model of operations with a foreign currency in bank as the object of the intrabank audit; a complete technique of intrabank audit of operations with a foreign currency; system of techniques of process of internal audit; model of methods of intrabank audit of the objects rendering brave influence on a currency portfolio of bank; methods of estimation of degree of the intrabank control system risk by intrabank audit and methods of defining of the kind of the intrabank audit risk. The system of the basic conceptions is developed, which allow using these principals in the banking sector and determining the contents and the direction of the bank's intrabank audit process. The proved concept of internal audit of bank has allowed developing the approach to the decision of questions of its organization and methodology, bringing to a focus to features as subsystems of the internal control.

The results of research in the form of methodological recommendations are proposed for practical use in internal audit and educational process.

Key words: the concept, internal audit, bank, organization of internal audit, method, process, procedures, currency transactions, operation of credit.

**Підписано до друку 9.04.04 р. Формат 60 x 84 1/16. Папір офс.
Офсетний друк.Обл.-вид.арк. 1,00. Умов.-друк.арк.1,0
Тираж 100 прим. Замовлення №__**

**Харківський державний університет харчування та торгівлі.
61051, м. Харків - 51, вул. Клочківська, 333.**

ДОД ХДАТОХ. 61051, м. Харків - 51, вул. Клочківська, 333.